

Raport de monitorizare

Elemente de propagandă, dezinformare și încălcare a normelor deontologiei jurnalistice în spațiul mediatic autohton

15 februarie– 15 mai 2021

Autor: Victor Gotișan

Realizarea acestui raport a fost posibilă datorită suportului generos din partea poporului american și britanic prin intermediul Agenției Statelor Unite pentru Dezvoltare Internațională (USAID) și UK. Conținutul acestui material ține de responsabilitatea Centrului pentru Jurnalism Independent și nu reflectă în mod necesar viziunea UK, USAID sau a Guvernului Statelor Unite.

INFORMAȚII GENERALE

Introducere și context. În perioada 15 februarie – 15 mai 2021, Centrul pentru Jurnalism Independent (CJI) a monitorizat 12 instituții media – portaluri de știri și posturi TV – pentru a stabili dacă în materialele jurnalistice publicate/difuzate se conțin încălcări ale normelor deontologice și elemente de dezinformare. Monitorizarea a fost făcută în baza unor studii de caz ce au analizat modul în care instituțiile media selectate au reflectat evenimentele de interes public din domeniul politic, economic, politică externă ș.a., pentru a stabili dacă acestea respectă normele profesionale și etice, precum verificarea informației din câteva surse, pluralismul de opinii, asigurarea echilibrului în cazul știrilor conflictuale etc. Raportarea la Codul deontologic al jurnalistului din Republica Moldova și la lucrările științifice de referință a permis, de asemenea, identificarea tehnicilor de manipulare informațională admise în știrile instituțiilor media vizate.¹

Având în vedere controlul politicianilor asupra unor instituții media și pericolele prezentate de știrile false, manipularea informațională și propaganda politică, este important ca jurnaliștii să-și îndeplinească conștiincios munca pentru a informa cetățenii corect și echidistant. Monitorizarea a pornit de la premisa că știrile sunt principalul produs mediatic din care se informează publicul, de aceea, indiferent de opiniile politice ale proprietarilor redacțiilor, știrile trebuie să prezinte în exclusivitate fapte și nu opinii ale jurnaliștilor; să fie scrise într-un limbaj neutru și accesibil; să reflecte cât mai corect realitatea, cu respectarea echilibrului surselor. De asemenea, jurnaliștii trebuie să asigure acuratețe în colectarea informației, să separe faptele de opiniile personale și să ofere dreptul la replică. Nerespectarea acestor principii de către jurnaliști duc la dezinformarea și manipularea în masă a publicului.

Scopul monitorizării este de a stabili dacă și în ce mod mass-media din Republica Moldova respectă normele prevăzute de Codul deontologic al jurnalistului în reflectarea subiectelor de interes public. Pornind de la constatările rapoartelor de monitorizare realizate de Centrul pentru Jurnalism Independent în perioada 2016-2020 (vezi [Publicații](#) pe [Media-azi.md](#)), monitorizarea în cauză va urmări în dinamică comportamentul mass-media, urmând să fie elaborate un șir de recomandări atât pentru jurnaliști, cât și pentru publicul larg. Totodată, cercetarea are menirea să contribuie la sporirea vigilenței consumatorilor referitor la riscurile de dezinformare care există în mass-media autohtonă.

Criteriile de selectare a instituțiilor de presă monitorizate:

- Aria de acoperire – națională;
- Limba – română și rusă;
- Impactul – audiența

Instituțiile media monitorizate:

- **Audiovizual:** Moldova 1, Jurnal TV, RTR Moldova, NTV Moldova, Accent TV, Primul în Moldova, Prime TV, Publika TV, TV6;
- **Presa online:** Unimedia.info, Sputnik.md, Kp.md.

Metodologie. Pentru monitorizare au fost selectate evenimente de interes public major din domeniile politic, economic și social, care au avut loc în perioada 15 februarie – 15 mai 2021, fiind analizată modalitatea în care aceste evenimente au fost reflectate de către cele 12 instituții media. Monitorizarea s-a desfășurat atât în baza *metodei cantitative* (ex. spațiul de emisie acordat subiectului monitorizat în buletinele informative; sursele cele mai des folosite și timpul acordat acestora pentru intervenții directe/citări etc.), dar mai ales a *metodei calitative*, prin intermediul căreia s-a încercat analiza de conținut – din perspectiva respectării principiilor deontologice și a utilizării tehnicilor de dezinformare – a datelor cantitative acumulate în cadrul. În procesul de lucru au fost analizate limbajul și imaginile

¹ Bogdan Ficeac, *Tehnici de manipulare*, Editura Nemira 2004; Radu Herjeu, *Oglinzi mișcătoare. Tehnici de propagandă, manipulare și persuasiune în televiziune*, București 2000.

folosite de către jurnaliști, corectitudinea citării surselor și tonalitatea expunerii prin prisma Codului deontologic al jurnalistului², dar și a noțiunilor de **manipulare** și **propagandă**, așa cum sunt definite acestea în Dicționarul de sociologie.³

- **Manipularea:** „Acțiunea de a determina un actor social (persoană, grup, colectivitate) să gândească și să acționeze într-un mod compatibil cu interesele inițiatorului, iar nu cu interesele sale, prin utilizarea unor tehnici de persuasiune care distorsionează intenționat adevărul, lăsând impresia libertății de gândire și de decizie. Spre deosebire de influența de tipul convingerii raționale, prin **manipulare** nu se urmărește înțelegerea mai corectă și mai profundă a situației, ci inculcarea unei înțelegeri convenabile, recurgându-se la inducerea în eroare cu argumente falsificate, cât și la apelul la palierele emoționale non-raționale”.
- **Propaganda:** „Activitatea sistematică de transmitere, promovare sau răspândire a unor doctrine, teze sau idei de pe pozițiile unei anumite grupări sociale și ideologii, în scopul influențării, schimbării, formării unor concepții, atitudini, opinii, convingeri sau comportamente. Propaganda se realizează astfel încât să conducă la realizarea scopurilor și intereselor grupului pe care îl servește, neexistând o propagandă neutrală valoric sau obiectivă”.

Principalele subiecte monitorizate în perioada 15 februarie – 15 mai 2021 au fost:

- Decizia Curții Constituționale (CC) privind desemnarea repetată a Nataliei Gavrilița la funcția de prim-ministră (23 februarie 2021);
- Consultările politice dintre președinta Maia Sandu și partidele parlamentare pentru identificarea unui candidat la funcția de premier (16 martie 2021);
- Instituirea stării de urgență (31 martie 2021);
- Decizia Curții Constituționale privind dizolvarea Parlamentului Republicii Moldova (15 aprilie 2021);
- Constituirea blocului electoral PSRM-PCRM (12 mai 2021).

I. TENDINȚE GENERALE

- A. Unele instituții media au continuat să reflecte într-un mod tendențios și în baza preferințelor politice evenimentele de interes public. De exemplu, televiziunile **NTV Moldova**, **Accent TV**, **Primul în Moldova** și platformele online **Sputnik.md**, **KP.md** au avut o abordare pro-Partidul Socialiștilor din Republica Moldova (PSRM); iar **TV6** – pro-Partidul Politic Șor;
- B. În această perioadă de monitorizare, numărul cazurilor de etichetare s-a diminuat. Pe de altă parte, cazurile de estompere a informației și/sau declarațiilor, titlurile tendențioase și prezentarea selectivă a declarațiilor au sporit semnificativ. Instituțiile media în cazul cărora au fost identificate cel mai des aceste abateri deontologice și tehnici de manipulare în prezentarea informației au fost **NTV Moldova**, **Accent TV**, **Primul în Moldova** și **Kp.md**;
- C. Televiziunea publică **Moldova 1**, canalele **Jurnal TV**, **RTR Moldova** și **Publika TV** au reflectat în mare parte neutru și echidistant subiectele monitorizate. Totuși, și în cazul acestora au fost identificate câteva abateri deontologice;
- D. Unele instituții media au abordat în mod preferențial unele surse și le-au acordat timp de emisie excesiv pentru citări directe și indirecte. De exemplu, în cazul **NTV Moldova**, **Accent TV** și **Primul în Moldova**, principalele surse pentru știri au fost reprezentanți ai PSRM (în special liderul formațiunii, Igor Dodon), fiind ignorate aproape în totalitate opiniile altor partide

² Codul deontologic al jurnalistului din Republica Moldova, <https://consiliuldepresa.md/ro/page/codul-deontologic-al-jurnalistului-din-r-moldova>.

³ Cătălin Zamfir, Lazăr Vlăsceanu, Dicționar de Sociologie, București, 1998, p. 332, p. 457. <http://vignette4.wikia.nocookie.net/nccmn/images/1/1c/Dictionar-de-Sociologie-Catalin-Zamfir-Lazar-Vlasceanu.pdf/revision/latest?cb=20150813042511&path-prefix=ro>

politice și/sau politicieni în calitate de surse, mai ales atunci când au fost vizate sau acuzate (**lipsa dreptului la replică**);

- E. Cele mai frecvente abateri deontologice identificate la instituțiile media monitorizate rămân a fi **amestecul dintre fapte și opinii și lipsa dreptului la replică** (aproape toate cele 12 instituții media au admis cel puțin una din aceste două abateri), acestea fiind urmate de **titlurile ironice și trimiterea la surse imposibil de verificat**. Instituțiile media care au comis astfel de abateri au fost **NTV Moldova, Accent TV, Primul în Moldova, Kp.md, Sputnik.md, Prime TV, Publika TV, Unimedia.info și TV6**;
- F. Cele mai frecvente tehnici de manipulare la care au recurs instituțiile media monitorizate au fost **estomparea, generalizarea și tehnica dușmanului intern/extern vs. tehnica Salvatorului național**. Acestea au fost identificate în cazul **NTV Moldova, Accent TV, Primul în Moldova și Kp.md**;
- G. Dacă subiectul abordat în știre a fost contrar preferințelor politice (autoritate, politician sau entitate politică) ale instituției media/autorului, atunci acesta fie a fost estompat (importanța i-a fost redusă intenționat prin neprezentarea informației complete sau prezentarea selectivă a acesteia), fie au fost schimbate accentele în reflectarea informației, evidențiindu-se intenționat aspecte mai puțin importante ale evenimentului/știrii.

II. ANALIZA DATELOR.

Subiectul 1. Decizia Curții Constituționale privind desemnarea repetată a Nataliei Gavrilița la funcția de prim-ministră

Context: La 16 februarie 2021, Curtea Constituțională (CC) a pronunțat decizia prin care a respins cererea de suspendare a decretului președintei Maia Sandu, din 11 februarie, privind desemnarea repetată a Nataliei Gavrilița la funcția de prim-ministră. Decizia magistraților Înaltei Curți este definitivă și nu poate fi supusă niciunei căi de atac. Totodată, CC a menționat că pe 23 februarie 2021 va examina în fond sesizarea depusă de deputații socialiști Vasile Bolea, Grigore Novac și Alexandr Suhodolski privind constituționalitatea decretului președintei Maia Sandu. În ședința din 23 februarie, CC a examinat sesizarea parlamentarilor socialiști și a declarat decretul drept neconstituțional.

Concluzii generale: Unele instituții media au prezentat informația într-un mod neutru și echidistant (Moldova 1, RTR Moldova, Jurnal TV), altele au recurs însă la mai multe tehnici de manipulare și abateri deontologice (Accent TV, Primul în Moldova, NTV Moldova, KP.md). S-a observat o abordare asemănătoare a subiectului, reieșind din scenariul știrilor, formulări și secvențe video utilizate, în cazul Primul în Moldova, Accent TV și NTV Moldova, pe de o parte, și Prime TV și Publika TV pe de altă parte.

Moldova 1 a difuzat două știri despre decizia CC pe marginea decretului președintei Maia Sandu privind desemnarea repetată a Nataliei Gavrilița la funcția de prim-ministră, în care a prezentat informația neutru, echidistant, fără abateri, oferind dreptul la replică tuturor părților implicate și/sau vizate.

Accent TV a difuzat două știri la subiectul monitorizat, prezentând informația într-un mod tendențios. Au fost identificate mai multe abateri deontologice, printre care:

- **Titluri tendențioase:** „Maia Sandu a încălcat Constituția”;
- **Amestecul faptelor și opiniilor:** „Potrivit deciziei, Maia Sandu este obligată să organizeze noi consultări, iar în cadrul acestora să ia în considerare cele 54 de semnături în favoarea unui candidat. Nu este clar însă, la această etapă, dacă șeful statului va proceda astfel”;
- **Generalizare:** „Experții constituționali s-au expus asupra deciziei Înaltei Curți”;
- **Lipsa dreptului la replică.** Președinta Maia Sandu a fost acuzată de Igor Dodon de „uzurparea puterii în stat”, dar acesteia nu i s-a oferit dreptul la replică;

- **Tehnica de manipulare a dușmanului intern/țapului ispășitor.** Prin modul în care a fost prezentată informația – inclusiv prin neasigurarea dreptului la replică a celor vizați (Maia Sandu și Partidul Acțiune și Solidaritate) – **Accent TV** a încercat să diabolizeze șefa statului.

Primul în Moldova a difuzat trei știri tematice, prezentând informația într-un mod tendențios și lipsit de echidistanță. Abaterile deontologice identificate sunt:

- **Titluri tendențioase:** „*Lecție pentru Maia Sandu*”; „*Maia Sandu, pusă la respect de CC*”;
- **Amestecul faptelor și opiniilor:** „*Președintele Maia Sandu a primit o lecție de constituționalitate din partea magistraților Înaltei Curți*”;
- **Estomparea informației/declarațiilor și prezentarea selectivă și disproporționată a opiniilor.** În știrile difuzate, **Primul în Moldova** s-a eschivat să menționeze că solicitarea PSRM către CC a fost admisă „*parțial*”. De asemenea, redacția a accentuat opiniile reprezentanților PSRM, dar a inclus niște declarații irelevante ale reprezentantei Președinției (Olesea Stamate). Totodată, reprezentanților PSRM le-a fost atribuit un spațiu de emisie de 5 ori mai mare pentru citări directe decât celorlalți protagoniști: 3 intervenții cu un total de aproape 2 minute față de o singură intervenție de 10 secunde;
- **Lipsa dreptului la replică.** Una din știri a avut drept sursă doar declarația lui Igor Dodon, în care acesta a acuzat-o pe președinta Maia Sandu și Partidul Acțiune și Solidaritate (PAS) de „*uzurparea puterii în stat*”, iar **Primul în Moldova** nu a asigurat dreptul la replică niciunuia dintre cei vizați;
- **Generalizare:** „*Experții în drept constituțional declară că Înalta Curte a constatat încălcări grave ale Constituției, pe care le-a admis Maia Sandu...*”;
- **Tehnica de manipulare a dușmanului intern/țapului ispășitor.** Prin modul în care au fost elaborate știrile, **Primul în Moldova** a dat de înțeles că Maia Sandu poartă întreaga vină pentru criza politică.

NTV Moldova a abordat subiectul într-un stil similar celor de la **Accent TV** și **Primul în Moldova**, fiind identificate în mare parte aceleași abateri deontologice:

- **Titluri tendențioase:** „*Președintele a sfidat Constituția*”;
- **Amestecul faptelor și opiniilor:** „*Maia Sandu a fost pusă la respect de Curtea Constituțională... Deputații socialiști au adus argumentele necesare prin care șeful statului face legea după propriul moft și nu în conformitate cu prevederile Constituției*”;
- **Lipsa dreptului la replică.** Maia Sandu a fost acuzată de Igor Dodon de uzurparea puterii în stat, dar acesteia nu i s-a asigurat dreptul la replică;
- **Generalizare:** „*Hotărârea CC o obligă pe președintele Maia Sandu să revină în spațiul constituțional. Așa au comentat experții decizia instanței*”;
- **Preluarea unor imagini video fără a cita sursa.** **NTV Moldova** a preluat imagini video de la o altă instituție media (**Primul în Moldova**) fără să facă trimitere la sursa primară.

TV6 a făcut trimitere la **surse imposibil de verificat** și a recurs la un caz de **generalizare:** „*Decizia a stârnit un val de critici. Politicieni și analiști au declarat că șeful statului a încălcat o decizie a Curții...*”.

Prime TV a reflectat subiectul monitorizat în trei știri, fiind identificate **titluri ironice:** „*Curtea i-a spus «PAS» președintelui*”;

Publika TV a reflectat subiectul monitorizat conform unui scenariu similar celui de la **Prime TV**. Totuși, spre deosebire de **Prime TV**, în cazul **Publika TV** nu au fost identificate abateri deontologice.

RTR Moldova și **Jurnal TV** au reflectat subiectul în 2 și, respectiv, 3 știri din buletinele informative din 23 februarie 2021. Ambele televiziuni au prezentat informația într-un mod neutru, echidistant și fără abateri deontologice sau tehnici de manipulare.

Unimedia.info a publicat 11 știri referitoare la decizia CC privind decretul președintei Maia Sandu de desemnare repetată a Nataliei Gavrilița la funcția de prim-ministră. În unele dintre acestea, redacția a prezentat neechidistant informația și a favorizat ușor PSRM, mai ales prin spațiul generos pentru citarea reprezentanților acestui partid și prin plasarea într-o lumină pozitivă. Pe de altă parte, președinta Maia Sandu și PAS au fost reflectați într-o lumină ușor negativă. **Unimedia.info** a admis un caz de **trimiterea la surse imposibil de verificat**: „Unii experți prognozează o criză constituțională, pe lângă cea politică, sanitară și economică în care se află Republica Moldova”.

Sputnik.md a publicat 12 materiale la subiectul monitorizat, în care au fost identificate câteva abateri:

- **Generalizare**: „Decizia CC de pe 16 februarie a fost comentată de experții în domeniu”;
- **Lipsa dreptului la replică**. Igor Dodon i-a acuzat pe Maia Sandu și PAS de tentativă de uzurpare a puterii în stat, iar celor din urmă nu li s-a asigurat dreptul la replică;
- **Titluri tendentioase**: „Domnica Manole o pune la punct pe Maia Sandu”.

Kp.md a publicat 4 materiale despre decizia CC. Redacția a reflectat subiectul într-un mod tendențios, lipsit de echidistanță și cu mai multe abateri deontologice, printre care:

- **Amestecul faptelor și opiniilor**: „Domnica Manole a pus-o la punct pe Maia Sandu” (orig. Домника Маноле поставила на место Майю Санду); „Cu niște aere de procuror, Maia Sandu a organizat un briefing după decizia CC” (orig. С видом прокурора президент Санду вышла на брифинг после решения Конституционного суда);
- **Titluri tendentioase**: „Președintele va continua să lupte cu Parlamentul” (orig. Президент Молдовы продолжит воевать с парламентом);
- **Tehnica de manipulare a Salvatorului național/Mesia**: „Partidul Socialiștilor, ca cea mai mare fracțiune din Parlament, este pregătit să facă tot ce este necesar pentru a ieși rapid din această criză” (orig. Партия социалистов, как крупнейшая фракция в парламенте, по-прежнему готова сделать всё необходимое для быстрого выхода из этого кризиса).

Subiectul 2. Consultările politice dintre președinta Maia Sandu și partidele parlamentare pentru identificarea unui candidat la funcția de premier

Context: La 15 martie 2021, președinta Maia Sandu a invitat fracțiunile parlamentare la noi consultări pentru identificarea unui candidat la funcția de premier. Consultările au fost organizate a doua zi, pe 16 martie. În timpul discuțiilor dintre socialiști și șefa statului, Mariana Durlășteanu, candidata propusă de majoritatea PSRM-Pentru Moldova la funcția de prim-ministră, a anunțat că se retrage. La finalul consultărilor, Maia Sandu l-a desemnat pe președintele interimar al PAS, Igor Grosu, drept candidat la funcția de prim-ministru al Republicii Moldova.

Concluzie generală: Din modul în care instituțiile media au abordat informația s-au putut întrevădea și „preferințele” politice ale unora dintre acestea. Câteva dintre ele i-au prezentat pe președinta Maia Sandu și exponenții PAS într-o lumină negativă. Pe de altă parte, aceleași instituții i-au pus pe Igor Dodon și reprezentanții PSRM într-o lumină pozitivă (Accent TV, NTV Moldova, Primul în Moldova, Kp.md).

Televiziunea publică **Moldova 1** a difuzat o știre despre consultările președintei Maia Sandu cu fracțiunile parlamentare și desemnarea lui Igor Grosu la funcția de prim-ministru, și alta despre anunțul Marianei Durlășteanu că renunță a mai fi candidata majorității parlamentare PSRM-Pentru Moldova la funcția de prim-ministră. În ambele materiale, **Moldova 1** a prezentat informația neutru, echidistant și fără abateri.

NTV Moldova a difuzat două știri tematice, în care le-a atribuit **dezechilibrat** surselor **timp de emisie pentru citate directe**. Spre exemplu, **NTV Moldova** i-a oferit lui Igor Dodon de aproape patru ori mai mult timp de emisie pentru declarații (aprox. 2 minute în 2 intervenții) față de ceilalți politicieni/lideri de fracțiuni parlamentare.

Accent TV a prezentat informația într-un mod tendențios și lipsit de echidistanță, recurgând la:

- **Estompere. Accent TV** nu a menționat în niciuna din știri despre anunțul Marianei Durleșteanu că renunță a mai fi candidata majorității parlamentare PSRM-Pentru Moldova la funcția de prim-ministră;
- **Amestecul faptelor și opiniilor:** „*Inițial, Igor Grosu, declarațiile căruia s-au cam bătut cap în cap, a susținut că gestionarea crizei pandemice ar fi o prioritate, după care a anunțat perioada, potrivit lui, propice pentru declanșarea alegerilor anticipate*”.

Primul în Moldova a abordat subiectul într-un stil în mare parte similar posturilor **NTV Moldova** și **Accent TV**. Informația a fost prezentată într-un mod lipsit de echidistanță și cu:

- **Amestec dintre fapte și opinii:** „*Situația politică și căile de deblocare instituțională au fost discutate de fracțiunile și grupurile parlamentare cu președintele Maia Sandu, care a păstrat tăcerea mai bine de o lună...*”;
- **Trimitere la surse imposibil de verificat:** „*Potrivit unor participanți la discuții, prin gestul de astăzi, Maia Sandu a demonstrat că nu mai insistă pe declanșarea anticipatelor și chiar vrea numirea unui guvern funcțional*”;
- **Sugestia/Manipulare prin intermediul imaginilor video.** Dacă în cazul liderilor fracțiunilor PSRM, Partidul Șor, PDM și Grupul „Pro Moldova”, televiziunea a difuzat imagini de la briefingurile organizate de aceștia, atunci în cazul reprezentanților PAS, **Primul în Moldova** a ilustrat cu secvențe video prezentând un rând lung de ambulanțe aflate la Centrul de triere pentru bolnavii de Covid-19, de la Moldexpo, fapt care ar fi vrut să sugereze că PAS este formațiunea responsabilă de situația privind pandemia de Covid-19.

RTR Moldova și **Jurnal TV** au difuzat 2 și, respectiv, 3 știri la subiectul monitorizat. Ambele televiziuni au reflectat neutru și echidistant informația.

TV6, în reflectarea celor 4 știri la subiectul monitorizat, a recurs la **titluri tendențioase** („*Președinta schimbă macazul*”) și un caz de **amestec al faptelor și opiniilor** („*Totodată, se pare că Maia Sandu și-a schimbat prioritățile. Oficialul susține acum că mai importantă este gestionarea crizei pandemice, însă nu renunță nici la idea anticipatelor*”).

Prime TV a difuzat 3 știri la subiectul monitorizat, în care s-au identificat:

- **Titluri tendențioase:** „*Premierul din mâneca președintelui*”;
- **Amestecul faptelor și opiniilor:** „*Curios este însă și faptul că Alexandru Slusari și-a anulat un briefing de presă care-l avea programat pentru această seară...*” ; „*Se pare că politicianul nu știa nimic despre anunțul lui Durleșteanu...*”.

Unimedia.info a publicat 14 știri la subiectul monitorizat. **În una din acestea**, portalul **nu le-a asigurat dreptul la replică** președintei Maiei Sandu și reprezentanților PAS, care au fost acuzați de Igor Dodon de faptul că „*seamănă în continuare haos în țară*”.

Kp.md a publicat 4 articole în care a reflectat informația superficial, în mod tendențios, lipsit de echidistanță și a abordat selectiv opiniile celor implicați sau vizați. Redacția a prezentat detaliat reacția PSRM și pe cea a lui Igor Dodon pe marginea evenimentelor din acea zi, dar a ignorat în totalitate comentariile altor partide sau politicieni. În acest fel, **Kp.md** a estompat (**tehnica estompării**) și a prezentat selectiv informația despre subiectul monitorizat. Redacția a mai recurs la:

- **Titluri tendențioase și informații scoase din context:** „*Sandu l-a înaintat pe Igor Grosu la funcția de prim-ministru al țării, cel care i-a numit pe transnistreni separatiști*” (orig. „*Санду выдвигает Игоря Гросу, который обозвал приднестровцев сепаратистами, на пост премьер-министра Молдовы*”). În cadrul primului tur al alegerilor prezidențiale din noiembrie 2020, Igor Grosu i-a numit „separatiști” nu pe locuitorii Transnistriei, ci pe liderii regiunii;
- **Amestecul faptelor și opiniilor:** „*Mariana Durleșteanu și-a retras candidatura la funcția de prim-ministră, iar președinta Maia Sandu l-a înaintat drept candidat la această funcție pe*”

liderul fracțiunii PAS, Igor Grosu. Chipurile premier pentru toți, s-ar numi asta...” (orig. Мариана Дурлештуяну отозвала свою кандидатуру на должность премьер-министра, а президент Молдовы Майя Санду выдвинула кандидатом в премьер-министры лидера фракции PAS Игоря Гросу... То же мне – премьер для всех – называется...).

Sputnik.md a publicat 15 materiale la subiect. Redacția a reflectat tendențios evenimentele în unele știri, plasând în lumină pozitivă PSRM și pe Igor Dodon, și în lumină negativă pe președinta Maia Sandu, PAS și unii reprezentanți ai acestui partid (Igor Grosu). În acest caz au fost identificate:

- **Generalizare:** „*Experți: Ce șanse are Grosu să devină premier și cine poate face presiune ca să fie votat*”;
- **Trimiterea la surse imposibil de verificat:** „*Mai mulți experți sunt de părere că președintele Maia Sandu încearcă să intre într-o normalitate constituțională prin faptul că a invitat din nou fracțiunile la discuții*”. O sintagmă menționată în 3 din cele 15 știri publicate de **Sputnik.md**;
- **Amestecul faptelor și opiniilor:** „*Liderul socialiștilor a fost scump la vorbe și a precizat doar că a purtat discuții cu Mariana Durleșteanu*”.

Subiectul 3. Instituirea stării de urgență pe teritoriul Republicii Moldova

Context: La 30 martie 2021, Guvernul a aprobat o hotărâre prin care a solicitat Parlamentului să instituie stare de urgență în țară pentru 60 de zile. A doua zi, pe 31 martie, proiectul de lege privind instituirea stării de urgență a fost prezentat în Parlament de către trei deputați socialiști, inclus pe ordinea de zi și aprobat cu 52 de voturi ale majorității parlamentare PSRM și Platforma „Pentru Moldova”.

Concluzia generală: *Cu excepția televiziunii publice Moldova 1 și a posturilor RTR Moldova, Prime TV și Publika TV, toate celelalte instituții media au comis abateri deontologice și/sau au recurs la tehnici de manipulare. Cele mai multe abateri au fost identificate în cazul NTV Moldova, Primul în Moldova, Accent TV, Kp.md și Sputnik.md, fiind vorba de amestecul faptelor cu opinii, lipsa dreptului la replică și prezentarea selectivă a declarațiilor. În ceea ce privește tehnicile de dezinformare, atunci cel mai des s-a recurs la tehnica Salvatorului național vs. dușmanul intern și estompare.*

NTV Moldova a prezentat subiectul într-un mod tendențios, dezechilibrat și doar dintr-o singură perspectivă – cea a PSRM. **NTV Moldova** a admis:

- **Estompare.** Redacția nu a prezentat informația complet și complex. **NTV Moldova** și-a structurat știrea exclusiv în baza declarațiilor premierului interimar Aureliu Ciocoi, făcute în intervenția sa de la tribuna Legislativului. Totodată, **NTV Moldova** nu a menționat nimic despre măsurile prevăzute pe parcursul stării de urgență, care reies din hotărârea adoptată.
- **Reflectarea selectivă a declarațiilor.** **NTV Moldova** nu a inserat opinii ale niciunei fracțiuni parlamentare, cu excepția celei a PSRM, expusă de Igor Dodon.
- **Lipsa dreptului la replică.** **NTV Moldova** a inclus declarațiile liderului PSRM, Igor Dodon, care a acuzat-o pe președinta Maia Sandu pentru faptul că „se opune unui guvern plenipotențiar”, iar acesteia nu i s-a oferit dreptul la replică.
- **Tehnica de manipulare a Salvatorului național vs. a dușmanului intern.** **NTV Moldova** a prezentat PSRM drept o formațiune care se gândește la popor și îi vrea doar binele. Pe de altă parte, președinta Maia Sandu și PAS sunt preocupați doar de propria imagine politică, luând decizii în detrimentul poporului. Exemplu: „*[din motive de pandemie, n.a.] PSRM, chiar dacă are o susținere mare în UTA Găgăuzia, a propus suspendarea alegerilor pentru Adunarea Națională*”. În contrapondere, PAS și Maia Sandu „*insistă pentru organizarea alegerilor parlamentare anticipate în vremuri de pandemie*”.

Primul în Moldova a difuzat 2 știri în care a prezentat informația în același mod ca și **NTV Moldova**, cu excepția faptului că a inserat și opiniile altor fracțiuni parlamentare. Totuși, prin modul în care a

fost abordat subiectul, redacția a demonstrat tendențiozitate, favorizând PSRM și plasându-i în lumină negativă pe președinta Maia Sandu și exponenții PAS. În acest caz au fost identificate:

- **Amestecul dintre fapte și opinii:** „Comportamentul ușuratic al deputaților PAS i-a supărat pe colegii lor din Parlament, care le-au amintit că, zilnic, zeci de oameni își deplâng apropiată răpîși de virusul ucigaș”;
- **Titluri tendențioase:** „Sandu scoate armata în stradă”.

Accent TV a recurs la:

- **Amestec al faptelor și opiniilor:** „«Ultima picătură în paharul răbdării». Astfel premierul interimar și-a motivat decizia de a se prezenta în Parlament și a solicita instituirea stării de urgență în țară. Iar pentru a fi mai convingător, funcționarul a operat cu cifre concrete... ”;
- **Selectarea tendențioasă a declarațiilor/estompate:** „Ciocoi a avut și un răspuns pentru deputații care au vrut să-și facă PR politic pe seama instituirii unui eventual lockdown”. Totuși, în niciuna din știri, **Accent TV** nu a inserat alte declarații decât cele ale premierului interimar;
- **Tehnica de manipulare a Salvatorului național vs. a dușmanului intern.** „Liderul socialiștilor a precizat că deputații PSRM nu vor permite organizarea unui scrutin până nu vor opri răspândirea virusului”, în timp ce „Maia Sandu vrea să organizeze alegeri”. PSRM este prezentat într-o lumină pozitivă (**tehnica Salvatorului național**), iar PAS și Maia Sandu – într-o lumină negativă (**tehnica dușmanului intern**).

Moldova 1 și **RTR Moldova** au difuzat una și, respectiv, două știri despre adoptarea de către Parlament a stării de urgență, cu care au deschis buletinul informativ. Ambele televiziuni au prezentat informația într-un mod neutru și echidistant, oferind timp de emisie tuturor fracțiunilor parlamentare. La fel, **Prime TV** și **Publika TV** a reflectat informația neutru și echidistant, dar au folosit același scenariu, text și imagini video.

TV6 a difuzat 4 știri la subiectul monitorizat, recurgând la:

- **Amestec dintre fapte și opinii:** „L-au făcut cu ou și oțet, iar acum merg pe urmele lui. Maia Sandu introduce armata pe străzi, pentru perioada stării de urgență, așa cum a făcut și fostul președinte Igor Dodon anul trecut”;
- **Titluri tendențioase:** „Sandu scoate armata pe stradă. Soldații vor patrula la fel ca pe timpul lui Igor Dodon”;
- **Generalizare:** „Noile restricții, impuse odată cu declararea stării de urgență, îi sperie pe cetățeni. Mai mulți locuitori ai capitalei ne-au spus că nu-și imaginează din ce surse vor mai trăi dacă va fi instituit un regim special...”.

Jurnal TV a informat neutru și echidistant despre eveniment. Totuși, redacția a recurs la un caz de **amestec al faptelor cu opiniile:** „La tribună a ieșit și unul din autorii inițiativei, deputatul PSRM Vasile Bolea, care, între altele, le-a ținut morală aleșilor pentru că manifestă atitudine neserioasă față de proiectul lui”.

Kp.md a publicat 3 materiale despre sau cu referire la instituirea stării de urgență. Redacția a prezentat informația tendențios, selectiv și lipsit de echidistanță, fiind identificate mai mult abateri, printre care:

- **Tehnica dușmanului intern/sugestia.** În unul din materiale, **KP.md** a menționat despre inițiativa de instituire a stării de urgență, discutată în cadrul ședinței CSS din 13 martie, și a sugerat că Maia Sandu și PAS sunt cei care, „deținând un mandat complet, nu au adoptat decizii concrete pentru a gestiona criza pandemică” (orig. *обладающая полноценным мандатом, не предприняла решительных действий для управления пандемическим кризисом*);
- **Lipsa dreptului la replică.** Într-o altă știre, ministrul Justiției, Fadei Nagacevschi, i-a acuzat pe Maia Sandu și reprezentanții PAS de lipsa pașilor concreți în administrarea crizei pandemice, iar **KP.md** nu le-a oferit celor vizați dreptul la replică;

- **Estomparea informației. KP.md** a prezentat informația despre subiectul monitorizat într-un mod selectiv și incomplet, fără a menționa despre discuțiile și dezbaterile ce au avut loc pe marginea hotărârii privind instituirea stării de urgență.

Sputnik.md a publicat 8 știri la subiectul monitorizat. Redacția a prezentat selectiv informația și declarațiile. Prin modul în care a abordat evenimentele, pe de o parte, **Sputnik.md** a plasat într-o lumină pozitivă Guvernul, pe premierul interimar Aureliu Ciocoi, PSRM și reprezentanții acestuia, iar pe de altă parte a încercat să estompeze informația cu referire la celelalte partide parlamentare, ignorând declarațiile reprezentanților acestor formațiuni (**prezentarea selectivă a declarațiilor și informației/estomparea**). Totodată, **Sputnik.md** a admis și un caz de **amestec al faptelor și opiniilor**: *„Premierul interimar, Aureliu Ciocoi, a prezentat în Parlament un scenariu apocaliptic în cazul în care deputații nu vor susține prin vot instituirea stării de urgență”*.

Unimedia.info a publicat 5 materiale despre sau cu referire la adoptarea de către Parlament a stării de urgență. În mare parte, **Unimedia.info** a tratat superficial subiectul, concentrându-se mai mult pe aspectele senzaționale (declarațiile deputatului socialist Vasile Bolea) și estompând anumite informații – bunăoară, în nicio știre nu se regăsesc reacțiile fracțiunilor parlamentare pe marginea adoptării stării de urgență. Totodată, în ambele știri care l-au vizat pe deputatul Vasile Bolea, **Unimedia.info** a recurs la **amestec al faptelor și opiniilor**: *„Mai devreme, Bolea și-a ieșit din pepeni și a folosit cuvinte necenzurate în timpul unui discurs la tribuna Parlamentului”*; *„Președintele Comisiei juridice, Vasile Bolea, și-a ieșit din pepeni și a folosit cuvinte necenzurate în timpul unui discurs la tribuna Parlamentului”*.

Subiectul 4. Decizia Curții Constituționale privind dizolvarea Parlamentului Republicii Moldova

Context: Pe 29 martie 2021, președinta Republicii Moldova, Maia Sandu, a depus o sesizare la Curtea Constituțională (CC) privind constatarea circumstanțelor care justifică dizolvarea Parlamentului. La 15 aprilie 2021, magistrații Înaltei Curți au examinat sesizarea și au decis, prin votul a 3 din 5 judecători, că există circumstanțe pentru dizolvarea Legislativului.

Concluzie generală: *Cu excepția Prime TV, Publika TV și Unimedia.info, celelalte redacții au comis abateri deontologice și/sau au recurs la tehnici de manipulare. Unele instituții media au „uitat” să includă opiniile anumitor partide politice pe marginea deciziei, iar estomparea unei informații, dar mai ales a declarațiilor unor entități, a fost una din tehnicile de manipulare cele mai folosite. Amestecul faptelor cu opiniile, lipsa dreptului la replică și prezentarea selectivă a declarațiilor au fost cele mai des identificate abateri deontologice.*

Primul în Moldova a prezentat informația într-un mod tendențios și lipsit de echidistanță, strecurându-se:

- **Selectarea tendențioasă a declarațiilor/estompere.** Juriștii Parlamentului au fost citați direct de trei ori, cu un timp total de emisie de un minut, în timp ce Maia Sandu a fost citată direct o singură dată, cu o intervenție de aproape 20 de secunde;
- **Lipsa dreptului la replică.** Igor Dodon i-a acuzat pe judecătorii CC Domnica Manole, Liuba Șova și Nicolae Roșca de „uzurparea puterii în stat”, iar pe Maia Sandu că „a preluat metodele oligarhului Vladimir Plahotniuc”. Niciunui dintre cei vizați **Primul în Moldova** nu le-a oferit dreptul la replică;
- **Generalizare:** *„...experții constituționali declară că ședința de astăzi nu a avut nicio logică”*.

NTV Moldova a tratat subiectul monitorizat superficial și a prezentat informația selectiv (**estompere**), tendențios și lipsit de echidistanță. La acest canal au fost identificate:

- **Selecția părtinitoare a declarațiilor.** **NTV Moldova** a inclus în știre doar reacția lui Igor Dodon pe marginea deciziei CC, ignorându-le pe cele ale Președinției, politicienilor și partidelor politice parlamentare (**estomparea**);
- **Lipsa dreptului la replică.** Igor Dodon a acuzat-o pe Maia Sandu de „uzurparea puterii în stat”. **NTV Moldova** nu i-a asigurat însă șefei statului dreptul la replică.

Accent TV i-a favorizat pe Igor Dodon și Partidul Socialiștilor și i-a pus într-o lumină negativă pe președinta Maia Sandu și PAS. **Accent TV** a recurs la:

- **Lipsa dreptului la replică.** Președinta Maia Sandu a fost acuzată de Igor Dodon de „uzurparea puterii în stat”, iar celei dintâi nu i-a fost asigurat dreptul la replică;
- **Amestecul faptelor și opiniilor:** „Oamenii buni ai Maiei Sandu și-au dat arama pe față. (...) Înarmați cu drapelul UE, manifestații au cântat osanale lui Sandu, după care și-au reorientat atenția spre deputatul PSRM Vasile Bolea...”;
- **Generalizare:** „Parlamentarii susțin că Maia Sandu și-a tăiat nu numai ei craca de sub picioare, ci tuturor oamenilor ...”;
- **Tehnica dușmanului intern.** Maia Sandu și Președinția au fost prezentate de către **Accent TV** drept entitățile care creează haos în țară;
- **Ironie:** „Manifestații au salutat-o zâmbind și s-au aciuat în jurul ei (n.a. Maiei Sandu), ignorând vizibil restricțiile cu privire la distanța socială de cel puțin un metru”.

Moldova 1 a difuzat 2 știri despre decizia CC privind dizolvarea Legislativului. Televiziunea publică a recurs la **generalizare:** „Președintele Maia Sandu nu poate dizolva Parlamentul întrucât în țară este instituită stare de urgență. De această părere sunt experții constituționali. Mai mult, ei spun că hotărârea CC nu înseamnă și obligativitatea organizării alegerilor parlamentare anticipate”.

RTR Moldova a difuzat o știre la subiectul monitorizat, în care a prezentat neutru informația, dar pe finalul materialului a inclus doar reacția liderului PSRM, Igor Dodon, pe marginea deciziei, fără a echilibra știrea și cu opiniile reprezentanților altor fracțiunilor parlamentare (**selectarea tendențioasă a declarațiilor /estompere**).

TV6 a folosit, în reflectarea informației, **titluri tendențioase:** „Alegeri pe timp de luptă cu virusul” și cazuri de **amestec dintre fapte și opinii:** „...Deputații au venit cu un șir de reacții. Majoritatea fracțiunilor parlamentare au criticat hotărârea și au venit cu acuzații la adresa președintelui Maia Sandu, aruncând în același timp cu pietre în grădina Președinției. Doar foștii săi colegi de partid au susținut-o”.

Jurnal TV a acordat aproape 1/3 din emisiia totală a ediției de știri pentru subiectul monitorizat (4 știri). Redacția a recurs la **titluri tendențioase:** „Furie în tabăra socialiștilor”.

Prime TV și **Publika TV** au reflectat în mare parte la fel subiectul monitorizat. Ambele redacții au prezentat informația neutru și echidistant, oferind spațiu pentru opinii și declarații tuturor celor implicați sau vizați.

Unimedia.info a publicat 14 știri cu referire la decizia CC, în care a abordat neutru și echidistant evenimentele, fără a fi semnalate abateri deontologice.

Sputnik.md a publicat 16 materiale despre sau cu referire la subiectul monitorizat. Redacția a prezentat subiectul ușor tendențios și părtinitor, mai ales prin faptul că a favorizat exponenți ce s-au opus ideii de dizolvare a Legislativului și organizării alegerilor parlamentare. În cazul portalului, au fost semnalate:

- **Lipsa dreptului la replică.** În una din știri, liderul PSRM, Igor Dodon, a acuzat-o pe Maia Sandu de uzurparea puterii în stat și că acționează după metodele lui Vladimir Plahotniuc, însă președinte și/sau Președinției nu i s-a asigurat dreptul la replică;

- **Prezentarea selectivă a declarațiilor.** Sputnik.md a citat în știri declarațiile PSRM, PPDA, PDM, ale Platformei „Pentru Moldova”, Partidului Nostru și ale Pro Moldova, neglijând însă reacția PAS.

Kp.md publicat 3 articole care au vizat subiectul monitorizat. Redacția a prezentat informația în mod superficial, tendențios și lipsit de echidistanță, prezentând-o pe Maia Sandu în lumină negativă, în timp ce exponenții PSRM au fost plasați în lumină pozitivă. **Kp.md** a recurs la:

- **Amestecul faptelor și opiniilor:** „Președinta Moldovei, Maia Sandu, a venit personal la ședința CC de astăzi, 15 aprilie 2021. Cum se numește asta în societățile civilizate? Presiune pe justiție?” (orig. „Президент Молдовы Майя Санду лично пришла на заседание Конституционного суда сегодня, 15 апреля 2021. Как это называется в цивилизованном обществе? Давление на суд?”);
- **Titluri tendențioase și ironice:** „Satisfacerea Maiei Sandu: CC a hotărât – alegerile parlamentare anticipate în Moldova vor fi organizate, indiferent de pandemie” (orig. „Удовлетворение Санду: Конституционный суд решил – досрочным парламентским выборам в Молдове быть, несмотря на пандемию”);
- **Citarea unor surse imposibil de verificat:** „Trebuie de menționat că președinta Moldovei a participat personal la ședința CC, fapt care a fost calificat drept presiune la adresa justiției” (orig. „Стоит отметить, что президент Молдовы Майя Санду лично пришла на заседание КС, что было расценено как давление на суд”). **KP.md** nu a menționat de către cine concret este calificată participarea președintei Sandu la ședința CC drept imixtiune în actul justiției.

Subiectul 5. Constituirea blocului electoral PSRM-PCRM

Context: La 12 mai 2021, socialistul Igor Dodon a anunțat, printr-o postare pe Facebook, că în urma ședinței Consiliului Republican al PSRM s-a luat decizia ca PSRM și PCRM să creeze un bloc electoral comun cu care vor participa în campania electorală pentru alegerile parlamentare anticipate din 11 iulie. Ulterior, în aceeași zi, liderul PCRM, Vladimir Voronin, și cel al PSRM, Igor Dodon, au semnat documentul oficial de creare a formațiunii.

Concluzie generală: Televiziunile NTV Moldova, Accent TV, Primul în Moldova și platforma online Sputnik.md au abordat similar subiectul, favorizând și prezentând într-o lumină pozitivă PSRM și reprezentanții acestei formațiuni. Printre cele mai des comise abateri în restul cazurilor au figurat selectarea tendențioasă și părtinitoare a declarațiilor și amestecul faptelor cu opinii.

În buletinul informativ televizat, **NTV Moldova** a folosit **tehnica de manipulare a dușmanului extern și intern**. **NTV Moldova** a abordat evenimentul exclusiv în baza declarației liderului PSRM, Igor Dodon, publicată pe Facebook, care a accentuat că „...suveranitatea Republicii Moldova este în pericol, iar interesele poporului moldovenesc sunt subordonate intereselor altor țări, inclusiv planurilor de transformare a teritoriului țării noastre în câmp de manevre militare. Factorii străini... Colonie străină...”, sugerând astfel (**tehnica sugestiei**) că partidele de dreapta (**dușmanul intern**), fără a fi numite, s-ar face vinovate de această stare a lucrurilor. Totodată, pe platforma sa online, **NTV Moldova** a publicat alte 3 trei știri la subiectul monitorizat. În cazul acestora, redacția a folosit **titluri manipulatorii** și cazuri de **generalizare**: „Tineretul salută decizia celor două formațiuni PSRM și PCRM de a crea un bloc electoral”; „Blocul PSRM și PCRM ar putea lua majoritatea în viitorul Parlament, consideră analiștii”.

În reflectarea subiectului, **Primul în Moldova** a recurs la același scenariu și a folosit același text și imagini ca și **NTV Moldova**. Totodată, redacția a admis:

- **Tehnica dușmanului extern și intern.** **Primul în Moldova** a selectat și accentuat doar declarațiile lui Igor Dodon și ale unor persoane intervievate, care au menționat – toți – despre faptul că „Moldova este în pericol datorită forțelor străine” (**tehnica dușmanului extern**), „partidele de dreapta promovează interesele altor țări” (**tehnica dușmanului intern**);

- **Generalizare:** „Decizia politicianilor este salută de locuitorii țării, care își doresc stabilitate într-o țară neutră și independentă”;
- **Selectarea tendențioasă a opiniilor.** În cazul interviului vox-pop, jurnaliștii **Primul în Moldova** au selectat și difuzat doar opiniile persoanelor care, pe de o parte, au elogiat crearea acestui bloc electoral, iar pe de altă parte au accentuat despre „pericolul și agresiunea străină”, „străinul care poate veni la mine acasă să îmi spună ce să fac”.

Accent TV a difuzat o știre despre constituirea blocului dintre socialiști și comuniști, în care a prezentat informația tendențios și a favorizat deschis PSRM și PCRM, plasând în lumină pozitivă reprezentanții celor două formațiuni. Totodată, redacția a recurs la **generalizare:** „Constituirea blocului electoral PSRM-PCRM, încă de la etapa de negocieri, a creat un val de reacții în spațiul public. Politologii spun că blocul ar putea consolida electoratul de stânga”.

TV6 a difuzat o știre la subiectul monitorizat, publicată și pe site. În cazul televiziunii a fost semnalat **amestecul dintre fapte și opinii:** „Acordul de înființare a blocului electoral al PSRM și PCRM a fost semnat de președintele socialiștilor, Igor Dodon, și liderul comuniștilor, Vladimir Voronin, chiar dacă acesta la criticat pe Dodon de nenumărate ori pentru faptul că ar fi trădat partidul”.

RTR Moldova și televiziunea publică **Moldova 1** au difuzat câte o știre fiecare, ambele prezentând informația neutră și fără abateri deontologice.

Jurnal TV a difuzat o știre despre crearea blocului electoral PSRM-PCRM. În reflectarea informației, postul a recurs la un caz de **amestec dintre fapte și opinii:** „În cei zece ani de când Igor Dodon a părăsit Partidul Comuniștilor, Vladimir Voronin l-a criticat dur de zeci de ori, l-a acuzat de lipsă de demnitate și a făcut haz pe seama lui. Nici Dodon nu a ezitat să-i arunce replici acide lui Voronin. Lăitmotivul duelurilor verbale între cei doi au fost trădările”.

Prime TV a difuzat o știre la subiectul monitorizat. Redacția a prezentat informația neutră și fără abateri deontologice. **Publika TV** a distribuit [o știre](#) pe site-ul oficial, însoțită de un video care a arătat mai degrabă a spot electoral. În cadrul acestuia au fost difuzate imagini de la semnarea acordului de constituire a blocului electoral dintre liderii PSRM și PCRM. Spotul a fost însoțit de coloană sonoră, iar sigla PSRM a apărut atât în debut, cât și la finalul acestuia.

Portalul **Kp.md** a publicat 3 materiale referitoare la subiectul monitorizat. Redacția l-a reflectat tendențios și lipsit de obiectivitate, plasând într-o lumină pozitivă PSRM și PCRM. Au fost identificate:

- **Amestecul faptelor și opiniilor:** „Cel mai degrabă, pe marginea mai multor întrebări se va ajunge la o poziție comună” (orig. „Скорее всего, по многим вопросам будет общее видение...”);
- **Selectarea tendențioasă a unor declarații.** În unul din articole, **Kp.md** a titrat despre faptul că Vladimir Voronin va fi inclus primul pe lista noului bloc electoral, după care știrea se referă în mare parte la acuzațiile lui Igor Dodon la adresa ambasadorului UE în Republica Moldova, Peter Michalko, potrivit cărora liderul socialiștilor l-a învinuit pe cel din urmă de „imixtiune în treburile interne ale statului” (**tehnica dușmanului extern**). În acest caz, **Kp.md** avea misiunea să-i asigure celui vizat dreptul la replică, ceea ce nu s-a întâmplat (**lipsa dreptului la replică**).

Sputnik.md a publicat 4 știri despre sau cu referință la crearea blocului electoral PSRM-PCRM, în care a fost semnalat un caz de **amestec dintre fapte și opinii:** „Ambele partide sunt sigure de necesitatea unirii forțelor politice patriotice, capabile să câștige alegeri și să formeze un guvern profesionist, responsabil, experimentat, care să acționeze în interesul cetățenilor țării și nu în interesul forțelor externe”.

Unimedia.info a publicat 5 știri cu referință la constituirea blocului electoral PSRM-PCRM și înregistrarea acestuia la CEC. Subiectul a fost abordat neutru și fără abateri deontologice.

CONCLUZII

În perioada de raportare (15 februarie – 15 mai 2021), în cazul tuturor celor 12 instituții monitorizate au fost identificate – cel puțin o dată – încălcări ale normelor deontologice. Cele mai des comise abateri rămân a fi amestecul dintre fapte și opinii și neasigurarea dreptului la replică pentru cei vizați sau acuzați. Urmează prezentarea selectivă a informațiilor și/sau declarațiilor, generalizarea și trimiterea la surse imposibil de verificat.

Pe de o parte, în perioada de referință, titlurile tendențioase au ajuns să fie utilizate din ce în ce mai des (**NTV Moldova, Accent TV, Primul în Moldova și Kp.md**). Pe de altă parte, etichetările aproape că au dispărut din lista abaterilor deontologice.

Totodată, pe parcursul celor 3 luni de monitorizare, s-a observat o creștere semnificativă a cazurilor de estompare a informației, motivul fiind tendința unor instituții media de a diminua importanța unui anumit subiect de interes public și/sau a omite declarațiile unor politicieni sau partide politice care nu se pretează pe preferințele politice împărtășite de acestea (**Accent TV, NTV Moldova, Primul în Moldova și Kp.md**).

Tehnica dușmanului intern și extern și cea a Salvatorului național (**NTV Moldova, Accent TV, Primul în Moldova**), dar și generalizările (**Accent TV, Kp.md, Televiziunea Centrală**) au fost cele mai des utilizate tehnici. Selectarea părtinitoare a declarațiilor și a surselor pentru știri a fost una din abaterile deontologice la care continuă să recurgă mai multe instituții media monitorizate. În continuare, redacțiile tind să citeze reprezentanții partidelor politice cu care simpatizează și să ignore, aproape în totalitate, declarațiile exponenților formațiunilor care nu le sunt pe plac. Anume din acest considerent are loc politizarea subiectelor. În special este vorba de posturile de televiziune **NTV Moldova, Accent TV, Primul în Moldova** și platforma online **Kp.md**, care au avut o abordare fățișă pro-PSRM, iar **TV6** - una pro-Partidul Șor.

RTR Moldova, Jurnal TV și televiziunea publică **Moldova 1** sunt instituțiile media în cazul cărora au fost identificate cele mai puține abateri deontologice. Totuși, și ele au recurs, în unele cazuri, la amestec dintre fapte și opinii (**Jurnal TV**), generalizări (**Moldova 1**), estompare (**RTR Moldova**).

Prime TV și **Publika TV** au reflectat informația despre subiectele monitorizate la fel, în baza aceluiași scenariu și folosind aceleași imagini video sau formulări, fiind semnalate cazuri de amestec al faptelor cu opinii și titluri tendențioase. În același fel au procedat și **NTV Moldova, Accent TV** și **Primul în Moldova**, care au reflectat în mod asemănător informația.

În cazul **Sputnik.md** au fost semnalate încălcări precum amestecul dintre fapte și opinii, lipsa dreptului la replică, titluri tendențioase și generalizări; iar în cazul **Kp.md** – tehnica de manipulare a dușmanului intern, estompare, amestec al faptelor cu opinii, lipsa dreptului la replică, generalizări, titluri ironice și tendențioase, trimiterea la surse imposibil de verificat. **Unimedia.info** a recurs la lipsa dreptului la replică și amestecul faptelor cu opinii, iar **TV6** – generalizări, amestec al faptelor cu opinii, titluri tendențioase și trimiterea la surse imposibil de verificat.

RECOMANDĂRI

- Consiliului Audiovizualului (CA), în baza art. 75 (*Atribuțiile Consiliului Audiovizualului*) și art. 86 (*Cooperarea cu societatea civilă*) din [Codul serviciilor media audiovizuale](#) al

[Republicii Moldova](#) - să se autosesizeze și să monitorizeze posturile TV despre al căror conținut recepționează semnale că difuzează informații manipulative.

- Editorilor posturilor TV - să supravegheze conținutul editorial pentru ca acesta să corespundă misiunii presei de a informa publicul și a reflecta corect realitatea, și nu dorinței cercurilor politice de a-și promova interesele și a ataca adversarii.
- Reporterilor - să relateze echidistant faptele și să verifice informațiile, să nu le abordeze selectiv și unilateral. Totodată, trebuie să înțeleagă că dreptul la replică pentru cei vizați sau acuzați este obligatoriu și este una din regulile esențiale în jurnalism.
- Consumatorilor de presă - să se informeze din mai multe surse media pentru a evita riscul de a consuma o informație eronată și manipulative.